

CRKVE I KAPELICE NA PODRUČJU KRIŽEVACA I OSNOVNI OBREDI U NJIMA

Prijevod s latinskog i redakcija:
dr. Ljudevit Plačko

Primljeno 28.11.2006.

Zapisi iz Spomenice župe u Križevcima, koju je 1753. godine počeo pisati župnik Ivan Josipović. Kasniji župnici su većim ili manjim maram zapisivali događaje koji su bili važni za vjerski i društveni život župe. Ovdje navodimo tekstove iz 'Spomenice' koji se odnose na gradnju, popravak i uređenje crkava i kapelica na području Križevaca, kao i na osnovne obrede u tim bogomoljama. Budući da su cehovi u ono vrijeme bili vrlo važni za gospodarski, kulturni i vjerski život u gradu Križevcima, navodimo ovdje i nešto od onoga što u Spomenici ima o cehovima. 'Spomenica' je od 1864. godine pisana hrvatskim jezikom.

Redaktor je izvorne tekstove iz Spomenice poredao prema pojedinim crkvama i kapelicama u kronološkom redoslijedu. Kurzivom su otisnuti dijelovi koje je redaktor ubacio u tekst, kada je to, prema njegovom mišljenju, bilo neophodno zbog boljeg razumijevanja teksta Spomenice.

Redaktor je svoje nadopune sastavio prema monografiji: KRIŽEVCI, GRAD I OKOLICA u izdanju Instituta za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, iz 1993. godine.

CRKVA SV. KRIŽA I POČETAK ŽUPE

U slobodnom i kraljevskom gradu Križevcima osnovana je križevačka župa, koja ima naziv od župne crkve presvetoga Križa, a po gradu Križevcima nose ime: Županija, graničarsko područje i sam grad. Nije poznato niti kada, niti tko je sagradio crkvu, niti kada je utemeljena župa; ipak, da je ona vrlo stara slijedi i iz toga što je na starom oltaru presvetoga Križa, koji se nalazio na desnoj strani crkve, bio natpis da je sagrađen 1090. godine po Kristu. (*Službeno se prvi puta spominje u pisanim izvorima 1325. godine*). Od njezinih župnika, s izuzetkom Ivana Župana (Suppan) koji je postao slavan izgradnjom oltara, sve se može s pravom zaboraviti; sve je zajedno s događajima onoga vremena palo u zaborav i pokopano, kao i njegovi nasljednici do 1630. godine po Kristu. Barem je imena ovih iz mraka zaborava spasio prečasni gospodin Andrija Prandiski (Prandiszky), i sam križevački župnik, a kasnije zagrebački kanonik.

(*Podatci iz kasnijih vremena o crkvi sv. Križa*)

Završetak radova na crkvi sv. Križa. - 12. svibnja 1766. u potpunosti su završeni radovi u župnoj crkvi sv. Križa na glavnom oltaru. U prošloj 1765. godini su svoj posao dovršili klesari i zidari.

U župnoj crkvi postavljen kip sv. Valentina. - 14. veljače 1766. godine, na dan svetog Valentina svećenika i mučenika, u župnoj crkvi na strani propovjedaonice, postavljen je na svečev oltar kip koji je prije bio uz glavni oltar. On je svečano prenešen na oltar na kojem se odmah slavila misa i držala propovijed, kako bi se potakla pobožnost naroda prema tom svecu. U čast sveca je iz "nje-mačke crkve", koja se nalazi u blizini, a posvećena je Navještenju blažene Djevice Marije, došla procesija (u župnu crkvu) uz veliko sudjelovanje naroda. - *Nakon što je 1786. crkva sv. Ane postla župnom crkvom kip sv. Valentina prenesen je u crkvu sv. Ane, gdje se i danas štuje.*

Potkraj' Spomenice', na 4 pisane stranice, nalaze se zapisane 'milosti' dobivene po zagovoru sv. Valentina od 1766. do 1781. godine

Budući da od 1875.-1890. župnici nisu u 'Spomenicu' ništa zapisavali, nema ništa niti o velikoj obnovi crkve sv. Križa iz 1883. godine. - Crkva je prije toga bila zapuštena, štoviše služila je za smetlište Gradskom poglavarstvu. Crkva je obnovljena zaslugom tadašnjeg kapelana i kasnije župnika u Glogovnici i svojedobno narodnog zastupnika u gradu Križevcima, Frana Novaka. Nakon ove obnove crkva je opet stavljena u sakralnu funkciju.

Orgulje u crkvi sv. Križa 1896. godine. - Davna želja da se u crkvi sv. Križa postave orgulje bijaše ove godine oživotvorena. Brigom župnikovom i gradskog organiste Julija Svazzera sabrani su dobrovoljni prinosi građanstva od 500 forinti, a slavno gradsko zastupstvo darovalo je 500 forinti. Ovimi prinosi nabavljene i postavljene su nove orgulje za ukupno svotu od 1.000 forinti po Riegeru iz Jägerndorfa iz Šleske.

Godine 1912. obnovljena je crkva sv. Križa. - Nastojanjem gradskoga načelnika dr. Stjepana Pompera, po arhitektu Podhorskiju, posve je obnovljena nekadašnja župna crkva sv. Križa, biti će najstarija u Hrvatskoj. Crkva ima posve nove bojadisane prozore. U svetištu ih je 5, koji su skroz gotskog čistoga sloga. U lađi su 4, od kojih predstavljaju: prvi..... drugi porođenje Isusovo, treći uzašašće B.D. Marija, a četvrti u kutu na pjevalištu blaženoga Marka Krizina (Križevčanina).

Na luku zida što dijeli lađu od svetišta, smještena je velika slika na platnu od hrvatskog umjetnika Otona Ivekovića, a predstavlja Krvavi sabor, od godine 1397., 27. veljače, što ga je držao kralj Sigismund iz kuće luxemburške s hrvatskim i ugarskim plemićima. Na tom saboru ugarska gospoda sasjekoše na mig Sigismundov naša dva plemića: Stjepana Lackovića i sinovca mu Andriju.

Novo zvono za crkvu sv. Križa god. 1922. - Treba spomenuti, da je Odbor za nabavu zvona crkvi sv. Križa nabavio i podignuo zvono od 220 kg od tvrtke Blazina u Zagrebu.

Popravak orgulja u crkvi sv. Križa god. 1932.

- Diljem listopada poduzet je popravak orgulja crkve sv. Križa, troškom od 5.000 dinara, po domaćem vještom majstoru Viktoru Erhaticu.

Popravak crkve sv. Križa god. 1971.

- Te godine počeli su popravci na crkvi sv. Križa. Crkva je obnovljena iznutra. Otvorena su stara rebra starih gotskih lukova. Radovi se predviđaju kroz dvije godine. Radove izvodi majstor Gene pod vodstvom Konzervatorskog zavoda Hrvatske.

O obvezama i službama župnika

U župnoj crkvi na blagdan Našašća svetoga Križa, 3. svibnja, održava se velika svečanost. Tog se dana naime slavi naslovni blagdan crkve, a to se ponavlja i prve sljedeće nedjelje. Isto se slavi i na dan posvećenja crkve, tj. na blagdan sv. Josipa, a to je ujedno i blagdan zaštitnika Bratstva kršćanskog nauka.

U nedjelju Pedesetnice (pokladna nedjelja) i dva sljedeća pokladna dana, izlaže se Presveto i održava pobožnost četrdeset sati. Na te se pobožnosti pozivaju propovjednici izvana, a na ispomoć dolaze i oci pavlini i franjevci. U te dane župa poziva sve na ručak, osim na blagdan posvećenja, kada ručak daje župnik. Na blagdan Tijelova održava se procesija kroz mjesto i propovijed u crkvi. U oktavi blagdana Tijelova održava se vojnička procesija. Preporučuje se svima koji nemaju posebne obveze da se u nedjelje i blagdane suzdržavaju od težačkih poslova. U župnoj crkvi slavi se pjevana misa u sat koji odredi župnik. Barem svake nedjelje od 2 sata poslije podne do pola tri drži se vjeronauk; nakon vjeronauka se ispituju djeca, barem ona koja su bolja i koja bolje shvaćaju; tako naime djeca radije dolaze, a treba ih privući i nagradama.

CRKVA SVETE ANE (Pavlinska)

(O ovoj crkvi nema u Spomenici ništa, tako dugo dok ona nije, nakon odlaska pavlina, postala župnom crkvom (1789.), jer redovničke crkve nisu spadale u nadležnost niti biskupa niti žup-

nika. No, Zbog cjelovitosti prikaza ovdje ćemo iznijeti osnovne podatke o počecima te crkve).

Kad su pavlini 1666. godine, na molbu Ivana Zakmardija došli u Križevce, nastanili su se u kući kapetana Nikole Makara, gdje su ostali do 1699. - Crkva je u svojoj građevnoj strukturi bila dovršena 1718., a zvonik je iz temelja zazidan 1721. Unutarnjost crkve se uređivala i dotjerivala kroz četrdesetak godina.

Među prvima (1720.) je u crkvu postavljen glavni oltar sv. Ane. U crkvi su, nakon ukinuća i pavlinskog reda (1786.), osim glavnog oltara bili još oltari: Sv. Erazma, sv. Ivana Nepomuka, sv. Franje Ksaverskog, Majke Božje Čestonhovske, Majke Božje od milosti; te manji oltari sv. Barbare i sv. Agate.

Podatci iz Spomenice

Novi župnik Franjo Bunić seli župni dvor u bivši pavlinski samostan. - Na mjesto bivšeg župnika Švagelja, izabran je 20. srpnja 1822. godine Franjo Bunić, koji je premješten iz župe Bedenica. Njega je 22. dana tog mjeseca za župnika potvrdio ordinarij biskup Maksimilijan Verhovac. Staru župnu kuriju, izgrađenu od drveta, koja je bila ruševna, uz veliki trud i dopisivanje s križevačkim magistratom, zamijenio je za sjeverni moderni dio samostana. No moglo bi ga se i ukoriti zbog činjenice, ako je mogao a nije dobio i istočni dio (samostana); kaže se da je to bilo ostavljeno njemu na izbor.

Nove stepenice prema župnom dvoru. - U mjesecu listopadu (1841.) sagrađene su nove stepenice prema kuriji (župnom dvoru). Za njih sam ja dao grede iz župske šume, inače one nikada ne bi bile nepravljene. Ostali materijal dali su dobročinitelji, a župljani su dali svoj rad. A ja sam se pobrinuo da se na moj trošak naprave vrata koja vode iz crkve.

Obnova župne crkve. - Godine 1890. obnovljena je župna crkva. Novi oltari, nove orgulje, nove klupe, prozori, cementni pločnik. Jednom rječju sve novo. Trošak celokupni iznosi 17.400 forinti. Pokriće troškova nosio je na pol grad kao patronat, na pol župna crkva.

Od tog vremena zadobi župna crkva opet staro svoje ime pod zaštitom sv. Ane, kako se je prije, za vrijeme pavlina, zvala.

Godine 1904. postavljen je u župnu crkvu novi križni put, koji je izradio vlastelin gušćerovački, barun Ljudevit Ožegović. Trošak je namiren dobrovoljnim prinosima u iznosu od 500 forinti, a ostatak od 100 forinti iz blagajne župne crkve. Blagoslov križnoga puta obavljen je na 1. nedjelju korizme po jednom otcu franjevцу iz Zagreba.

Godine 1908. potpuna rekonstrukcija župnog stana. - Budući da je sadašnji župni dvor odlomak negdašnjeg samostana otaca pavlina, te udešen prema njihovim redovničkim prilikama u 4 spojene jednokatne zgrade, a poslije raspusta istih redovnika za vladanja cara austrougarskoga Josipa II. godine 1789., razdijeljen je samostan na dvije polovice. Jednu polovicu dobio je župni ured, a drugu gradsko poglavarstvo. - Prema tome su župnici križevački stanovali u toj staroj ali vrlo solidno građenoj zgradi sve do 1908. godine kada je renovirana. Pošto nije bilo stubišta u gornji sprat, to su ga dogradili župljani iste godine.

Kraj staklenih vrata s desne strane, podignuto je novo prostrano stubište od umjetnoga kamena u sam župni stan. Ima velike prozore od bojadisanog stakla. U sredini je godina tih popravaka, naime 1908. na staklu upisana.

Popravak crkve 1929. godine. - Konačno je ipak raspisana bila dražba od gradskog poglavarstva 14.XI. za popravke, što ih spomenusmo 1927. Posao je dobio Đorđević Maksim, koji je namah počeo popravljati kapu tornja i vanjštinu crkve. Križ i jabuka tornja, pa križ na tornju, pozlaćeni su nanovo. Kapa tornja preobučena je sasvim novim polakiranim limom. Krov je zakrpan. Lice tornja, pročelje i lađe vrlo su krasno prebojane svjetlo žutom bojom. Vijenac zida crkve i župnog stana ožbukani su nanovo cementom.

Popravak velikog prozora stubišta (1929.) - Zub vremena istrošio je okvir velikog i lijevog prozora stubišta župnog stana na kojem je otisnuta god. 1908. usred hrvatske staklene

trobojnice, na spomen da je te godine dostojno popravljene cijeli župni dvor. Prijetila je pogibelj da se svaki čas sruši. Zato je zamoljeno gradsko poglavarstvo da to kao kolator popravi.

Blagoslov i postavljanje zvona. - Dne 12. srpnja (1931.), u nedjelju, dopremljena su okićena zvona iza mise u 8 sasti s kolodvora. Njima ususret upriličena je procesija do parka vlastelina Kiepacha u ulici Kralja Tomislava iz župne crkve i svečanim načinom dovedena pred crkvu. Zvona je na izričitu molbu župnika blagoslovio križevački vladika preuzv. gosp. dr. Dionizije Nyaradi, koji je tom zdogom izrekao krasnu propovijed.

Restauracija crkve sv. Ane. - Upravitelj Šeb je 1949. 'maljao' župnu crkvu sv. Ane. No ta restauracija nije zadovoljavala vjernike, jer su poslove vodili konzervatori; Crkva je obojena u tamnim bojama i maknuti su svi oltari iz crkve.

Popravak krova crkve i župnog dvora god. 1974. i drugi događaji - Na Spasovo je sklopljen ugovor s majstorima za prekrivanje krova na crkvi i župnom stanu. Majstori su Cvija i Kos iz Goričana u Međimurju. Troškovi će biti do 4.000.000 st. dinara. Vjernici rado daju svoj doprinos.

Obnova unutrašnjosti crkve sv. Ane, god. 1974. - Početkom srpnja počelo je sabiranje doprinosa po župi za popravak župne crkve sv. Ane. Po selima su išli vlč. Leonard Blagus kapelan i časni Juraj Kovačić bogoslov. Narod je davao i novac i pšenicu.

5. kolovoza počelo je uređenje crkve. Radove je preuzeo majstor Josip Mladić iz Zagreba. Sva crkva je ostrugana, triput premazana ugodnim bojama koje je izabrao profesor na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, kanonik dr. Antun Ivandija. Radnici su bili marljivi pa su radovi završeni krajem kolovoza.

Restauraciju slika, kipova, provjedaonice i pozlaćene plohe iza velikog oltara izveo je majstor Josip Oštrek iz Zagreba za 1,200.000 dinara. - Oltare su obložili mramorom i izveli zidarske radove radnici iz Križevaca.

Popravak tornja crkve sv. Ane god. 1977. - Toranj crkve sv. Ane već je počela nagrizati rđa. Pozvan je majstor Kovačićek iz Varaždina. Sklopljen je ugovor. Za 3,500.000 dinara popravljene je i prebojane toranje s posebnom novom smjesom koja se kemijski veže s limom.

Prebojana je i resa na tronju, sav lim oko tornja i na čelu crkve. - Očišćen je toranj od vrha do dna. Prozori su zatvoreni žicom da golubovi ne čine štetu.

Današnja grkokatolička katedrala Sv. Trojstva

I o današnjoj grkokatoličkoj katedrali sv. Trojstva nema u Spomenici niti riječi, jer redovničke crkve (u 18.st. franjevci) ne spadaju u nadležnost župnika. Budući da je u vrijeme početka pisanja Spomenice (1753.), na tom mjestu u sklopu franjevačkog samostana postojala crkva posvećena bl. Djevici Mariji, potrebno je u ovom prikazu ukratko spomenuti i tu crkvu.

Ova crkva posvećena bl. Djevici Mariji prvi put se spominje 1325. godine.

Augustinci su nakon provale Turaka 1539. godine napustili samostan. Ruševine samostana i crkve popravili su franjevci, koji su Križevce došli 1627. godine. Crkva je posvećena bl. Djevici Mariji na nebo uznesenoj.

Nakon što je Josip II. 1783. ukinuo sve manje samostane, samostan i crkvu su preuzeli grkokatolici godine 1792. Grkokatolički biskup dolazi definitivno u Križevce godine 1801.

'Biskupski grad u Križevcima bijaše sasvim zapušten. Iz razvalinah podigne (biskup G. Smičiklas) velebnu zgradu koja krase cijeli predjel. Stolna crkva bude također ponovljena 1846. godine.'

*Okupivši umjetnike u Zagrebu Kršnjavi je potpomognut Obrtnom školom i **Hermanom Bolléom** mogao u Križevcima zahtijevati idealno opremljenu i oslikanu crkvu. U suradnji s Izidorom Kršnjavim i biskupom Julijem Drohobeckim (1891-1920) Bollé je crkvi, izvana i iznutra, dao sadašnji oblik. Obnova crkve i biskupskog dvora trajala je nekoliko godina na prijelazu 19. u 20. stoljeće.*

Veliki radovi na obnovi crkve i biskupskog dvora obavljani su i 1942. godine za biskupa Šimraka (1942.-1946.) pod vodstvom arhitekta Stjepana Podhorskog.

O kapelicama (koje su postojale 1753. kada je župnik Josipović počeo pisati Spomenicu, i obveze koje se spominju u ovom tekstu potječu iz tog vremena).

U ovoj župi ima jedanaest kapelica, i to:

Svetog Ladislava, u gornjem dijelu grada, čitava je zidana, te ima tri oltara i toliko kaleža, a ima i dovoljno bogoslužne opreme. (*Sagrađena koncem 17. stoljeća, a spominje se u prvoj kanonskoj vizitaciji 1706. godine.*)

Dr. I. Kršnjavi predložio (1928.) da se crkvice sv. Ladislava pretvori u crkvicu bl. Marka Krizina. Hrvatski umjetnik, do sada u nas najveći stručnjak estetike, dr. Izidor Kršnjavi, umirovljeni predstojnik odjela za bogoštovlje i nastavu bivše hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade u Zagrebu, nabaci misao da se crkvice sv. Ladislava pretvori u crkvicu bl. Marka Križevčanina. Dosljedno, da se veliki oltar te kapele izmjeni onim bl. Marka Križevčanina. Ponudi se da će izraditi tu sliku.

Nabava zvona za kapelicu sv. Ladislava. - Diljem mjeseca lipnja (1929.) latio se vlč.g. kapelan Slavko Jurković upravo energično, lijepog posla. Sastavi odbor od građana gornjega grada za nabavu zvona kapelice sv. Ladislava, kojoj su za vrijeme rata oduzeta zvona. Poduprt tim odborom obilazi većinom sam kuće gornjega grada. U kratko vrijeme sakupi oko 14.000 dinara. Nabavi tri zvona od tvrtke Lebiš, po 42 dinara za kilogram. Ubrzo su zvona salivena. Veće teži 164 kg, manje 79 kg, a najmanje 35 kg. Dopremljena su 25.VI., a smještena su u sakristiju župne crkve do nedjelje iza dana sv. Ladislava, kad je u ondašnjoj kapeli proštenje. To je ljetos 30. lipnja 1929.

O službama u kapelici svetog Ladislava

Dan prije blagdana svetog Ladislava održava se "pjevana večernja", a na sam blagdan ujutro služi se pjevana misa s propovjedi, u 10 sati opet pjevana misa, a poslije podne "večernja". Treća

misa služi se u crkvi svetog Križa. U adventu, na nedjelju "Rorate", otvaraju se vrata i pjevaju himni. Na Badnjak se služi pjevana misa za pobožno preminulog Đuru Bugarina. U toj se kapelici na Božić, u zoru, služi misa s kratkim nagovorom. Na uskršni utorak služi se misa s propovjedi. U nedjelju unutar osmine blagdana Tijelova, procesija ide do sv. Ladislava, gdje se služi misa s kratkim nagovorom nakon čega se procesija vraća (u župnu crkvu). Na blagdan sv. Florijana procesija ide do sv. Florijana, gdje se služi misa. Nakon mise procesija se vraća (u župnu crkvu).

Na blagdan sv. Ivana evanđeliste služi se misa i drži propovjed. Obično se služi misa i na duhovski utorak, protiv nevremena. Na blagdan sv. Ladislava ručak daje crkva, na blagdan sv. Ivana ručak daje grad, isto tako i u nedjelju unutar osmine Tijelova.

Druga je: Svetog Roka, čitava je zidana, opskrbljena bogoslužnom opremom i s tri oltara. (*Sagrađena prema kanonskim vizitacijama 1694. godine nakon velike epidemije kuge.*)

Novi oltar u kapelici sv. Roka. - Prošle 1764. godine, iznova je podignut veliki oltar u kapelici sv. Roka, te je tom zgodom izraženo da bi u toj kapelici trebalo nabaviti neko glazbalo (harmonij).

O obvezama u kapelici svetog Roka

Na blagdan sv. Roka vodi se procesija do kapelice, te se služi misa s propovjedi; na isti se način vodi i procesija na blagdan svetih Fabijana i Sebastijana te se služi misa s propovjedi. Tog dana crkva priprema ručak; isto se služi misa na blagdan svetog Udalricha? (Ulricha?).

Treća je u utvrđi: Navještenja blažene Djevice Marije, čitava zidana, s tri oltara i isto toliko kaleža, te dobro opskrbljena bogoslužnom opremom. (*Postoji već 1665. godine. Danas više ne postoji. Prestala je funkcionirati odlaskom vojske u Bjelovar /1757./, a srušena 1791. godine. Prema Bedenku, nalazila se u današnjoj Zakmardijevoj ulici, na mjestu sadašnjeg parkirališta pred gradskom upravom.*)

O obvezama u kapelici Navještenja B. D. M. u utvrđi

Prije blagdana Navještenja drži se večernja; isto tako i na sam blagdan Navještenja s propovijedi; sve svečano; Misa se služi i na blagdan posvećenja ove kapelice, koji se slavi u nedjelju odmah poslije blagdana "Porcijunkule". Uoči tog blagdana drži se "večernja", sve svečano. U te dane crkva daje ručak. Na blagdan sv. Ane misa se služi na tom oltaru, isto tako i na blagdan sv. Florijana. Na oltaru sv. Florijana služi se svaki mjesec jedna misa i to zbog darova vjernika u 8 ili u 9 sati. A prema običaju ili po zapovijedi presvij. gospodina biskupa u 11 sati, ili u prikladnije vrijeme. Misu u toj kapelici služi župnik ili kapelan. Pod tom misom se naizmjenice s vjernicima običava moliti 6 "Oče naša", i toliko "Zdravo Marija", kako bi se od grada odvratili kuga, oganj, glad i rat i to na njemačkom jeziku, ako u crkvi ima više Nijemaca.

Pukovnik L.B. Leilersbeg je u dogovoru s franjevcima ustrojio neki "Red ceremonija" dok je prema kraljevskoj odredbi ta crkva pretvorena u samostansku kapelicu, a pukovnik si je prisvajao župničku jurisdikciju, koje je na koncu lišen, te je tijekom vremena uvidio da njegova administracija nema ta prava. Svakog blagdana u 4 sata u zimsko vrijeme (od blagdana sv. Martina do blagdana sv. Jurja) po biskupskoj odredbi moli se krunica s litanijama, neizmjenice na hrvatskom i njemačkom jeziku. Bude li prikladno vrijeme to se čini i subotama; ljeti (od blagdana sv. Jurja, do blagdana sv. Martina) ta se pobožnost drži u 5 sati. U nedjelje poslije blagdana B. Dj. Marije, i poslije blagdana kada se drže svečanosti u kapelici u Koruškoj ili u župnoj crkvi, svečanosti se ne drže u ovoj kapelici. Uobičajeno je da se u Adventu održavaju "Rorate" s propovjedi u nedjelje, što mora biti prilagođeno tom vremenu.

Četvrta je: Svetog Florijana u donjem dijelu grada, čitava zidana, s jednim oltarom, jednim kaležem, te opskrbljena zvonima i bogoslužnom opremom.

(Sagrađena nakon velikog požara 1735. godine.)

O obvezama u kapelici svetog Florijana

Uoči blagdana održava se večernja o svecu. Na sam blagdan vodi se procesija iz župne crkve uz vrtove prema sjevernim vratima grada do crkve svetog Ladislava gdje se slavi misa; odatle se ide preko utvrde do kapelice sv. Florijana gdje se služi pjevana misa s propovijedi; Procesija se vraća u župnu crkvu gdje se drži večernja. Kapelica priprema ručak.

Peta je: Svetog Roka, sagrađena na vojnom groblju. *(Vojno groblje s ovom kapelicom nalazilo se na području parkirališta u Grdeničevoj ilici, ispred sadašnje trgovačke kuće BILLA.*

O obvezama u kapelici Sv. Roka na njemačkom groblju

Misa se služi, ako je moguće, na taj blagdan. Za druge blagdane nema posebnih obveza.

Šesta je: Čudotvorne blažene Djevice Marije, s onu stranu potoka Koruške, sazidana na raskrižju, ukrašena s četiri oltara, opremljena s isto toliko kaleža i sa svom bogoslužnom opremom. *(Prva kapelica za hodočasnike sagrađena 1702. godine na mjestu gdje je bio kip Žalosne Gospe. Crkva je u današnjem obliku sagrađena 1725. godine. U njoj je i danas izvorni čudotvorni kip Žalosne Gospe).*

Blagoslov kapelice sv. Ivana Nepomuka u Koruškoj god. 1764. - Povodom tih svečanosti sam ja (*župnik Ignacije Kutnjak*), uz veliku nazočnost naroda, blagoslovio kapelicu u čast sv. Ivana Nepomuka uz potok Korušku. Prva gradska procesija u tu kapelicu održana je 16. svibnja, te je tu održana misa uz propovijed narodu.

Popravak kapelice u Koruški. - Godine 1873. povećana je i popravljena kapela B.D.M Koruške. Zvonik je iz temelja sagrađen. Obnovu je načinio mjernik Vjekoslav Kōrešenji, a gradnju preuzeo graditelj ovdašnji Dietrich. - Materijal, ciglu i drvo darovala je gradska občina. Drugi troškovi od 4.000 forinti, namaknuti će se iz blagajne rečene kapele, dozvolom preč. Ordinarijata, iz blagajne velikog zvona.

Novi oltar u kapeli u Koruški. - Godine 1894.

Veliki oltar u kapeli M.B. Koruške morao se radi pogibelji srušiti i odstraniti, a na njegovo mjesto postavljen je novi po Ferdinandu Steiflesseru iz sv. Ulricha u Tirolu. Novi oltar i propovjedaonica stajao je 1.800 forinti.

Nabavljene orgulje za kapelu u Koruški. - Iste (1894.) godine nabavljene su i nove orgulje u istoj kapeli za 700 forinti. Troškove za oltar i orgulje snosio je patronat. Svečanu posvetu oltara obavio je vice-ahidakon i župnik vrbovečki Stjepan Valdec u prisutnosti nebrojene množine pobožnoga puka.

Obnova crkve u Koruški godine 1923. - Ove jeseni prekrivena je, žbukana izvana a iznutra obijeljena crkva Majke Božje 'Koruške'. Zagrebački ured za sačuvanje starina i umjetnosti dao je u tu svrhu lijepu pripomoć od 2.500 dinara.

Popavak crkve u Koruškoj 1971. - U svibnju je župnik dao urediti krov kapele Majke Božje Koruške, koji je obojen i premazan srebrnom bojom. To je učinio majstor Bešek iz Križevaca za 600.000 st. dinara.

O obvezama u kapelici čudotvorne B. D. M. preko potoka Koruške

Na dan kad se u Korizmi spominje sedam žalosti B.D. Marije sva su slavlja u toj kapelici svečana. Na Uskrs, nakon poslijepodnevnih pobožnosti u župnoj crkvi, ide se u Korušku gdje se moli večernja, a na uskrsni ponedjeljak služi se misa s propovijedi i večernja. Sve se ovo čini i na blagdan Duhova. Na "mladu nedjelju" (nedjelja nakon mladog mjeseca) prvu poslije Uskrsa, ide se u procesiji u Korušku, i sve se slavi svečano. Svake "mlade nedjelje" ima dovoljno ispovjednika za ispovijedanje, kako bi se udovoljilo želji i pobožnosti puka koji dolazi u svetište. To se događa na svaku mladu nedjelju sve do nedjelje prije blagdana sv. Mihovila.

U ovu kapelicu običavaju dolaziti procesije iz svih susjednih župa, kao što su Vrbovec, Rakovec, Zelina, Visoko, Rijeka, Preseka, Kalnik, Miholjec, Dubovec, Raven, Orehovec, Glogovnica, Čvrstec, Cirkvena, Žabno, Trema, Đurđić,

kao i iz udaljenijih mjesta o čijem dolasku je obavješten župnik. Župnik izlazi ususret njihovim ljudskim potrebama, krijepi ih Božjom riječi i brine se da ima dovoljno ispovjednika, kako se ne bi reklo da su tražili "kruha" i nije bilo onoga koji bi im ga lomio i kako ne bi duše župljana i puka udaljivao od sebe i od pobožnosti. Na sve blagdane B.D. Marije, posebno pak na veće, u ovoj kapelici slave se svečana bogoslužja a vodi se procesija i u ime grada, osim za nevremena kada narod ne bi mogao sudjelovati. Običava se izlagati presveti sakrament u pokaznici, posebno pak na mlade nedjelje kada se u procesiji ide od crkve sve do raspela.

Ovo sveto mjesto počelo je sjati čudesima kad je župnikom bio prečasni gospodin Lovro Stančić. O početku i razvitku tog svetog mjesta mnogo je napisao otac Nikola Benger, čovjek velike naobrazbe, iz reda sv. Pavla Pustinjaka.

Sedma je u Erdovcu: Svete Katarine djevice i mučenice, drvena, prikladno urešena s tri oltara, opremljena s jednim kaležem, dva zvona i bogoslužnom opremom. (*Kapela je u današnjem obliku sagrađena u prvoj polovici 20. stoljeća na mjestu starije drvene kapele /koja se spominje već 1706. godine/, a koja je srušena 1928. godine.*)

Godine 1911. sagrađena je kapela sv. Katarine u Erdovcu po Luki Forkoviću, iz sela Bregi kod Koprivnice.

Popravak kapele u Erdovcu (1928.). - Ponutrica kapele sv. Katarine u Erdovcu, a nešto i vanjština, počela je opadati. Preč. nadb. Duhovni stol odobri da se troškom od 7.240 dinara naprave ti popravci, i dopusti otpisom od 28.VII.1928., br.4911, da se dignu sve glavnice s naraslim kamatama te kapele. To je i poduzeto. Sama radnja povjerena je poduzetniku Slavinec iz Križevaca. - Usporedo porušena je stara kapela ondje, koja je podignuta od drveta, po svoj prilici za doba pavlina. Sačuvani dijelovi slika na drvetu spremljeni su u novu kapelu, a preostali materijal skupljen i rasprodan je putem javne dražbe po mjesnim zajednicama Erdovec i Dijankovec, koje kane utrškom nabaviti još jedno zvono za novu kapelu.

Zvono u Erdovcu. - Žitelji mjesta Dijankovec i Erdovec, nabavili su zvono za svoju kapelu sv. Katarine u Erdovcu kod tvrtke Blazina u Zagrebu. To je zvono prigodom uobičajene Magdalenske procesije preneseno iz Dijankovca u Erdovec, koja se ove godine držala 21.VII.1929.

O obvezama u kapelici sv. Katarine

Mise se služe na blagdan sv. Katarine i sv. Marije Magdalene.

Osma je: Uzašašća Gospodina našega Isusa Krista u Bojnikovcu, drvena (*ne zna se kada je podignuta*) opremljena jednim kaležem i bogoslužnom opremom. (*Ozbiljniji popravak starije drvene kapelice bio je godine 1795.*)

O obvezama u kapelici Uzašašća u Bojnikovcu

Na blagdane Uzašašća, Preobraženja, sv. Nikole, Sv. Tome apostola, sv. Matije u sv. Adalberta u kapelici se služi misa. Župnika u te dane hrani selo Bojnikovec, osim na blagdan Preobraženja, kada ručak daje kapelica. Tog dana svaka kuća daje župniku dva pileta. Isto se slavi misa kada se drži procesija s križem i kada se dolazi na uskrsnu ispovijed. U te dana ručak daju seljani, prema unaprijed određenom redu.

Deveta je: Svetog Martina u Ščerbakovcu, drvena, opremljena jednim kaležem i bogoslužnom opremom. (*Ne zna se kada je podignuta*).

Iste (1898.) godine obnovljena je kapelica sv. Martina i sazidan novi tornjić. Iz imovine kapele uzeto je 580 forinti, a ostalo namaknuli su žitelji sela sv. Martina i Prikraja iz svojih sredstvih. Kapela je blagoslovljena 27. studena po vicearhiđakonu Stjepanu Valdecu, župniku vrbovečkom.

Popravak crkve u Martincu god. 1976. - Crkva sv. Martina u Martincu bila je u slabom stanju. Ona je lijepo obnovljena na inicijativu župnika Vita Cipriša, uz svesrdnu suradnju kapelana vlč. L. Blagusa i uz materijalnu pomoć samih mještana.

Obnova je trajala godinu dana. Mijenjao se sav krov. Narod je davao novac, drvo, prijevoz i radnu snagu. - Na svemu hvala Bogu i sv. Martinu.

O obvezama u kapelici sv. Martina u Ščerbakovcu

U njedjelju neposredno poslije blagdana sv. Martina biskupa, ako jako ne pada kiša, održavaju se svečanosti u toj kapelici. Isto tako služi se misa kad se ide na pobožnost i kada se u korizmi održava uskrsna ispovijed. U toj kapelici misa se služi i na Bijelu nedjelju, kao i na duhovski utorak. Na dan Razlaza apostola župnik skuplja sir i živežne namirnice. Ma blagdan sv. Mateja župnik dobiva mjericu žita; isto i u selima Špiranec, Ščerbakovec i Prikraj, koji isto tako moraju pomoći hraniti gospodina župnika.

Deseta je: Svete Elizabete u vinogradima u Brckovčini, jako zapuštena. (*Ne zna se kada je podignuta*).

Blagoslov kapelice sv. Elizabete u D. Brckovčina. - Dne 13. srpnja (1924.), na dan sv. Margarete blagoslovio je domaći župnik i pomoćni dekan kotara križevačkoga (novo podignutu) kapelicu sv. Elizabete u Dolnjoj Brckovčini. Dvorili su mu kod službe Božje g. Stjepan Prikanović župnik ciglenski u miru i domaći kapelan Josip Horvat, dočim je glazba pod ravnanjem kapelnika Josipa Jelineka pratila bogoslužni čin.

O obvezama u kapelici sv. Elizabete

Na blagdan sv. Elizabete sve se slavi svečano, a ručak prema određenom redu daju stanovnici Brckovčine.

Jedanaesta je: Svetog Benedikta u Potočecu. (*Ne zna se kada je podignuta*) opremljena jednim oltarom, kaležem i bogoslužnom opremom.

Mjesta Potočec Mali i Veliki imadu svoje zasebno zajedničko groblje u Potočecu Malom. Na njemu je kapela u čast sv. Benedikta. Ograda tog groblja, raspelo, mrtvačnica, pa i sama stara kapela vrlo su trošni.

Nakon dugog nagovaranja ipak su žitelji tih mjesta o svom trošku sve to popravili (1930.) i novu mrtvačnicu podigli. Stoga je zamoljena dozvola, da kapela i raspelo, koje je sasvim novo i od betona podignuto, smije blagosloviti svećenik, koji će za božićnih dana, po običaju ondje blagoslivati kuće vjernika.

O obvezama u kapelici sv. Benedikta

Na blagdan sv. Benedikta održava se uskrсна ispovijed, a mise se služe i na blagdan sv. Andrije apostola i svetih Andrije i Benedikta; misa se služi i kada se drži procesija s križem. U sve ove dana ručak daju stanovnici Potočeca prema utvrđenom redu.

O kapelicam koje su podignute u kasnije vrijeme:

Kapelica sv. Ulricha

Godine 1898. sagrađena kapelica sv. Ulricha. - Od davnih vremena (*od kada?*) postojala je u obavnoj šumici blizu gornjega grada kapelica sv. Ulricha, ili kako se ovdje zove sv. Vuria. Kapelica sagrađena iz pletera i daskom pokrivena, bila je radi trošnosti već napušćena, niti se mogla u njoj služiti misa. Blagotvornom rukom velemožnog gospodina dr. Josipa plemenitog Vuščića, odvjetnika u Križevcu i kraljevinskog sudca, sazidana je ove godine krasna kapelica troškom od 1.200 forinti, koje je 3. srpnja po vice-arhiđakonu na radost građanstva križevačkoga posevećena.

Zvono za kapelu sv. Ulriha. - Prigodon ovogodišnjeg proštenja kod kapele sv. Udalrika, sakupio je vlč.g. kapelan Slavko Jurković svotu dostatnu da se za nju nabavi odgovarajuće zvonce. Saliveno je po tvrtki Lebisch u Zgrebu, dopremljeno i postavljeno 11.VIII. dozvolom Nadb. duhovnog stola u Zagrebu od 3. VIII. 1929. br. 5096, i blagoslovljeno po kapelanu vlč. g. Slavku Jurkoviću, koji je ondje obavio službu Božju.

O UDRUGAMA ILI CEHOVIMA

U (Križevcima) ima 7 cehova. Najveći je kovački (ferri-fabrorum) ceh, zatim dolaze čizmarski (corutnariorum), remenarski (lorariorum), krojački (sartorum), lončarski (figulorum), užarski (nodificum) i cipelarski (sutorum). Njihova je obveza da na blagdane Našašća sv. Križa, Posvećenja crkve, na uskršne blagdane, na svečanim obredima za Božić, Uskrs, Duhove, Tijelovo, te u nedjelju u osmini Tijelova, na blagdan Kristovog obrezanaja i Triju kraljeva, te na procesiji na Tijelovo i u nedjelju u osmini Tijelova, sa zapaljenim bakljama stoje uz oltar i prate procesiju s Presvetim. Oni su isto tako obvezatni prisustvovati svakoj procesiji koju odredi župnik, bilo u Korušku bilo drugamo kamo bude određeno zbog pobožnosti puka; oni će na to biti pozvani i preko obavijesti koju će izdati "meštar" ceha.

Cehovi imaju svaki mjesec svoje mise za žive i za mrtve; oni za čitanu misu plaćaju 5 groša a za pjevanu 8 groša. No da se moji nasljednici ne bi čudili što cehovi za mise ne plaćaju veću cijenu, neka znaju da sam ja pokušavo podići tu naknadu uskraćujući im i misu, ali uzalud. Takav je običaj uveden i prihvaćen za vrijeme mojih predšasnika i on je bio jači od mene, a išao je u korist cehova. Od svog nastojanja imao sam jedinu korist, da se misa nije služila u određeni sat koji je bio po njihovoj volji, nego u vrijeme koje ću odrediti ja i moji nasljednici; to su oni prihvatili pod uvjetom da im se to javi jedan dan unaprijed.

Najveći ceh (kovački) ima jedanaest čitanih misa i jednu pjevanu na blagdan Navještenja B.D.M u Koruškoj. Čizmarski ceh ima 10 čitanih misa i 2 pjevane: jednu u Adventu a drugu na Svijećnicu u Koruškoj. Remenarski ceh ima 12 čitanih misa i jednu pjevanu na blagdan sv. Blaža. Krojački ceh se brine za 11 čitanih misa te jednu pjevanu na blagdan Navještenja B. D. M. u Koruškoj i jednu u Adventu. Lončarski ceh ima 11 čitanih misa i jedno pjevanu na blgdana sv. Nikole. Užarski ceh se brine za 12 čitanih misa i jednu pjevanu na blagdan sv. Stjepana prvomučenika. Cipelarski ceh se brine za 12 čitanih misa; Pjevane mise tog ceha su na blagdan sv. Blaža i u Koruškoj na uskršni ponedjeljak.

(Dodano naknadno)

Članovi krojačkog ceha imaju 8 čitanih misa, tj. svakih kvatrenih dana po dvije i plaćaju 5 groša i 2 p.

Članovi kovačkog ceha ima 4 čitane mise, tj. svake kvatrene subote i plaćaju 5 groša i 2 p. za svaku misu.

O OBREDIMA I SLUŽBAMA KOJE SE OBAVLJAJU U CRKVAMA

U siječnju

U predvečerja blagdana Kristovog obrezanja drži se večernja, te se od sljedećeg jutra ide po kućama koje se blagoslivaju u sljedećih deset dana. Desetog dana se ulazi u crkvu gdje se služi svečana misa s propovijedi i večernja. Tog dana se u donjem dijelu grada obnavljaju obećanja (dana na krštenju). Na blagdan sv. Triju kraljeva križem se blagoslivaju kuće (u gornjem gradu) te se ide u utvrdu, a ako je zgodno misa se služi u župnoj crkvi.

Na blagdan sv. Pavla Pustinjaka svečanosti se održavaju kod otaca pavlina, jer je običaj da se odazove susjed koji bude pozvan.

Na blagdan sv. Fabijana i Sebastijana procesija ode iz župne crkve do kapelice sv. Roka u gornjem dijelu grada, koju bi puku trebalo služebno preporučivati; procesija se naime vraća u vrlo malom broju, jer se narod sa sela razide kućama.

Na ostale nedjelje u župnoj crkvi se služi misa a iza nje se drži vjeronauk zbog vjenčanja i zbog korizmene ispovijedi.

U veljači

Na blagdan Očišćenja B. D. Marije (Svijećnica), najprije se prema obredu u misalu blagoslivaju svijeće; zatim se ide u procesiji u Korušku gdje je pjevana misa na nakanu čičmarskog ceha i drži se propovijed.

Na blagdan sv. Blaža blagoslivaju se svijeće, kao što to stoji u obredniku, te se za pobožne vjernike drži "grličanje" po zagovoru svetoga Blaža, te se pjeva misa na nakanu remenarskog ceha.

Na nedjelju Pedeseticu, koja se redovito dolazi u ovom mjesecu, ujutro u 5 sati ili barem u pola šest, pod pjevanom misom se izlaže Presveto za "četrdesetsatno klanjanje" kako se to kaže. Tu pobožnost započeo je gospodin župnik Pradinski. Klanjanje se nastavlja i sljedeća dva dana, tako da je u deset sati uvijek pjevana svečana misa i propovijed; poslije podne u pola šest počinje večernja koja završava oko pola sedam, osim posljednjeg dana kada večernja počinje kasnije zbog više obreda koji se održavaju tog dana. Nakon završetka večernje i nakon što završi 'Benedicamus Domino' (Blagoslivljajmo Gospodina), ako vrijeme dozvoljava, ide se u procesiji do kipa trpećeg Krista na trgu; u procesiji se nalaze svi, pa i cehovi s barjacima; nakon toga se procesija vraća u crkvu gdje je dočekuje propovjednik na propovjedaonici koji kratkim nagovorom potakne ljude na zahvalu Bogu, a svećenik pred oltarom započinje 'Te Deum'; nakon toga svećenik pjeva-jući moli molitvu 'Deus cuius misericordia' (Bože čije milosrđe) ... Na kraju svećenik blagosliva narod s Presvetim. Župnik se mora pobrinuti kako bi se ta pobožnost "četrdeset sati" mogla dolično obaviti u ta tri dana.

U srijedu na Pepelnicu, blagoslivlje se pepeo (kao što to stoji u misalu) i župnik pepelom označava župljane izgovarajući Memento homo (sjeti se čovječe), a iza toga je redovita misa.

U ožujku

Na blagdan sv. Josipa, u župnoj crkvi u kapelici pred oltarom sv. Josipa održavaju se svečanosti, a ujutro u 8 sati je pjevana misa; u 10 sati je isto tako pjevana misa; poslije ručka u tri sata je večernja, nakon koje se mole Lauretanske litanije, a poslije toga Salve regina (Zdravo kraljice...). Nakon toga se vrše izbori dužnosnika (officialium) prema Buli o dužnosnicima. Nakon što ovi budu izabrani pjeva se Te Deum laudamus (Tebe Boga hvalimo), a svećenik uzima štolu i plašt te moli molitvu Dues cuius misericordia (Bože, čije milosrđe). Prije samog izbora, župnik kao predsjedavajući, drži kratak nagovor o potrebi dužnosnika i poglavara, te ih opominje na savjesno obavljanje njihovih dužnosti na svakom zasjedanju Skupštine.

Na blagdan sv. Benedikta bogoslužje se održava na Potočecu u kapelici tog sveca (vidi gore). Na blagdan Navještenja B. D. Marije bogoslužja se održava u kapelici u utvrđi (vidi gore). Na blagdan Sedam žalosti B. D. Marije bogoslužja se održavaju u Koruškoj (vidi gore). Na Cvjetnicu se blagoslivaju grančice, kao u misalu. S blagoslovljenim grančicama procesija ide oko crkve; nakon toga je pjevana misa a pjeva se Kristova muka pred križem. Na Sveti četvrtak ujutro je misa u 8 sati, za vrijeme koje se "vežu" zvona. U 4 sata poslije podne obavlja se "pranje nogu" 12 izabranih osoba, koje predstavljaju 12 apostola; župnik, držeći se liturgijskih odredbi, polijeva noge i ljubi ih. Nakon toga je pričest s hostijama posvećenima dan ranije i piju iz kaleža kao što su to u svoje vrijeme činili apostoli. Na Sveti petak obredi se održavaju u 8 sati, prema liturgijskim propisima, pjeva se muka i drži propovijed o Kristovoj mucij, nakon čega slijede ostali obredi; na kraju se izlaže Presveto u "Božjem grobu" u župnoj crkvi i u kapelici, na štovanje vjernicima. Na Svetu subotu obredi počinju u 7 sati s blagoslovima kao u misalu, a zatim je misa. Poslije podne župnik uz pomoć kapelana u 3 sata ide u procesiji, kojoj je na čelu križ, preko trga i prenosi Presveto iz "Božjeg groba" u kapelicu.

A to isto čine i oci pavlini. Zatim se u župnoj crkvi izlaže Preseveto. U procesiji sudjeluju cehovi s barjacima; procesija ide preko trga do kipa trpećeg Krista; vrativši se u crkvu nastavljaju se obredi u skladu s liturgijskim propisima Zagrebačke biskupije.

U travnju

Na uskrсну nedjelju, koja redovito dolazi u ovom mjesecu, ujutro barem u pola šest sati služi se tiha misa, iza koje je blagoslov uskršnjih jela. U pola deset sati kreće procesija iz župne crkve na trg do kipa trpećeg Krista te se nakon toga vraća u crkvu gdje se svi obredi obavljaju svečano s propovjedi. U tri sata poslije podne je večernja; nakon večernje svi izlaze iz crkve te pođu u Korušku, gdje se drži svečana večernja.

Na Uskršni ponedjeljak je sve u Koruškoj, kao što je već rečeno.

Na Uskršni utorak su obredi kod sv. Ladislava, kao što je već rečeno.

Na Bijelu nedjelju su pobožnosti u kapelici sv. Martina, kao što je već rečeno.

Na prvu mladu nedjelju poslije Uskrsa počinju pobožnosti u Koruškoj.

Na blagdan sv. Alberta misa se služi u kapelici Uzašaća u Bojnikovcu.

Na blagdan sv. Jurja, misa je u Đurđicu u crkvi tog nebeskog zaštitnika.

Na blagdan sv. Marka, oko sedam sati ujutro vodi se procesija (na koju se prema Tridentskom saboru pozivaju redovnici), sa svim cehovima i čitavim narodom na blagoslov polja, sve prema propisima Obrednika zagrebačka biskupije. Na četiri postaje oci pavlini pjevaju evanđelje. Procesija se kraćim putem vraća u kapelicu gdje se služi misa, a zatim se procesija vraća u župnu crkvu.

U svibnju

Na sve blagdane i nedjelje u župnoj crkvi se služi misa, što vrijedi i za sve ostale mjesece. U predvečerje blagdana Našašća sv. križa, kao na blagdan naslova crkve, u crkvi je svečana večernja, a na sam blagdan ujutro je pjevana misa pod kojom se izlaže čestica svetoga križa, pjevajući "O crux ave, spes unica" (Zdravo križu, nado jedina), a pod misom u 10 sati je propovijed, a s česticom sv. križa blagoslivlje se narod. Nakon mise se čestica daje vjernicima na ljubljenje, a zatim se opet posprema. Na početku večernje opet se izlaže čestica (sv. križa) i daje na ljubljenje. Nakon toga se u procesiji ide u kapelicu sv. Florijana gdje se služi svečana misa, kao što je već rečeno. U nedjelju neposredno poslije tog blagdana slavi se dan posvećenja župne crkve. Dan prije toga je večernja, ujutro u 10 sati misa s propovjedi i večernja, sve to svečano.

Na petu nedjelju poslije Uskrsa kod otaca pavalina se održava svečanost Bratstva sv. Barbare, kojim povodom dolaze i drugi gosti.

U ponedjeljak na prosne dane, u pola sedam sati, procesija ide do otaca pavlina. Jedan od otaca, koji čeka obučen već u misno ruho, drži

pjevanu misu "za prosne dane". Odmah nakon toga izlazi župnik s orguljašem i predvodi prosne molitve kao što je to određeno u Zagrebačkom obredniku. Nakon toga i pošto se završi misa, procesija se vraća u župnu crkvu, gdje orguljaš započinje moliti Litanije sviju svetih. U utorak, ako je to moguće, u isto vrijeme se ide u procesiji do otaca franjevac, gdje se održavaju sve pobožnosti kao kod otaca pavlina.

U srijedu prosnih dana, nešto kasnije ako je to moguće, ide se u procesiji do kapelice sv. Ladislava, gdje pobožnosti vodi netko od franjevac ili pavlina, ako su župnik i kapelan spriječeni; pjeva se misa "prosnih dana" i vrše se sve pobožnosti kao što je to rečeno za ponedjeljak; nakon toga se procesija vraća u župnu crkvu. U te dane se svi obredi vrše kao što to određuje Zagrebački obrednik.

Na ove kao i na druge prosne procesije koje odredi Crkva, osim u nedjelje, pozivaju se i svi redovnici, kako bi sudjelovali u korskom pjevanju i kako bi se održala skladna pobožnost koja će služiti puku na pobudu. Redovnici se trebaju odazvati na javne procesije; tako naime određuje Tridentski sabor na sjednici 25. o redovnicima i redovnicama, pogl. 13, str. 226. *Svi izuzeti (od biskupove jurisdikcije), bilo da se radi o svjetovnom kleru ili redovnicima trebaju se odazvati pozivu na javne procesije.*

U subotu u predvečerja Duhova, ujutro u 8 sati blagoslivlje se voda, kao u obredniku. Nakon toga je misa, a uveče u sedam sati svečana večernja. Na dan Duhova u 10 sati je pjevana misa s propovjedi; u 4 sata poslije podne je večernja, a poslije toga je još jedna večernja u Koruškoj, gdje se u na Duhovski ponedjeljak održavaju sve svečanosti s večernjom, kao gore. Na Duhovski utorak je misa kod sv. Ladislava, protiv nevremana, te kod sv. Martina u Ščerbakovcu.

U lipnju

Na sve blagdane, kao i u druge slobodne dane, drži se misa u župnoj crkvi. Na blagdan presv. Trojstva domaćini su oci pavlini, gdje se održavaju molitve, ili se ide u Miholec.

U srijedu prije Tijelova drži se pjevana večernja u župnoj crkvi, bez izlaganja Presvetog, a u četvrtak na Tijelovo, u 7 sati se drži misa pred izloženim Presvetim sakramentom, bez propovijedi. U 8 sati na najsvečaniji način izlazi procesija, na koju su pozvani i redovnici i časnici i cehovi i magistrat. Prva je postaja pred kipom trpećeg Krista na trgu. Sve pobožnosti se obavljaju kao u Zagrebačkom obredniku, što vrijedi i za ostale postaje. Procesija ide iz župne crkve uz zvonjavu zvona. 2. postaja je pred crkvom otaca pavlina, gdje pobožnost vode oci pavlini. 3. postaja je pred crkvom Navještenja BDM, koju zovu vojnička, gdje pjeva zbor te kapelice, gdje se omah drži misa i gdje se drže uobičajeni obredi. 4. postaja je kod otaca franjevac, gdje je isto tako misa i uobičajeni obredi. U procesiji sudjeluje barem 12 dječaka koje izabiru franjevci, koji su svečano obučeni te predstavljaju anđele, koji izgovaraju različite molitve. Procesija se vraća pred župnu crkvu; tu pred crkvom i pod baldahinom župnik blagoslivlje vojnike, koji stoje sa strane i mole.

Ako vrijeme ne bi dozvoljavalo, pobožnost "postaja" održava se župnoj crkvi pred 4 oltara; kad se dakle završe ti obredi u crkvi se svečeno pjeva "Te Deum" nakon čega se daje blagoslov svemu puku. U 4 sata poslije podne se drži procesija oko crkve. U osmini Tijelova u pola sedam, pred izloženim Presvetim drži se tiha misa pod kojima orguljaš ipak svira i pjeva lauretanske litanije i pobožne pjesme. Nakon mise ide se u procesiji oko crkve uz pjevanje "Pange lingua". N.B. - u ovoj osmini se drže mise za cehove na 4 oltara, gdje gore njihove baklje; svaki dan su prisutna dva ceha: jedan ujutro na misi, a drugi poslije podne na Lauretanskim litanijama pred izloženim Presvetim u 6 sati poslije podne, nakon čega je opet procesija oko crkve i na kraju blagoslov za narod na četiri crkvene strane: 1. pred tornjem crkve, 2. u sredini prema sjeveru, 3. prema istoku i 4. prema jugu na malim vratima crkve; kod svakog se od tih blagoslova moli posebna molitva.

- *Slijede molitve koje se mole kod svake od 4 postaja iza kojih slijedi blagoslova vjernika -*

U nedjelju u osmini Tijelova, služi se misa za ceh koji je na redu, te se ide u svečanoj procesiji s cehovima i "anđelima" do sv. Ladislava, gdje se svi obredi održavaju svečano. U procesiji se isto tako svečano vraća u župnu crkvu. U tu nedjelju ručak daje grad. Propovijed se ne smije zane-mariti.

Na "osminu" Tijelova služi se misa o župnoj crkvi te se ide u procesiji u kojoj sudjeluju redovnici, đaci i cehovi. U procesiji se ide od donjih vratiju ulijevo, te se na četiri ugla mole molitve i uz blagoslov i čitanje evanđelja, kao u zagrebačkom obredniku. To se događa uz pucjavu pušaka i mužara, nakon čega se ide u procesiji u kapelicu Navještenja B.D.M., gdje je pjevana misa pred izloženim presvetim, a na kraju "Te Deum" s uobičajenim molitvama. Nakon toga svećenik počinje "Tantum ergo" i blagoslivlje narod. Zatim se u procesiji ide u župnu crkvu preko vojničkog groblja. U župnoj crkvi se opet pjeva "Te Deum," i čitava se svečanost završava blagoslovom. Tog dana se ne pjevaju litanije i ostalo o čemu smo govorili. Danas u procesiji poslužuju vojnici i to kapetani i natporučnici koji nose baldahin, stražari nose svijeće i brinu se za sve ostalo.

Na blagdan sv. Ivana Krstitelja zbog blizine svetišta ide se u Sv. Ivan Žabno. Na blagdan sv. Ladislava je sve kao što je već rečeno kad se govorilo o kapelici. Na blagdan svetih apostola Petra i Pavla na svečanosti se ide ili u sv. Petar Orehovec ili u Čvrstec.

U srpnju

Na blagdan Pohođenja B. D. M. sve se svečanosti održavaju u kapelici B. D. M. u Koruškoj. Na blagdan sv. Margarete, 13. srpnja, svečanosti se održavaju u Dubovcu; na blagdan Razlaza apostola svečanosti su u kapelici sv. Martina, kao gore. Na blagdan sv. Andrije i Benedikta svečanosti su na Potočecu u kapelici. Na blagdan sv. Magdalene svečanosti su u kapelici sv. Katarine, kao što je to rečeno gore. Na blagdan sv. Ane sve svečanosti su kod otaca pavlina. Pozvan je i župnik koji tamo i dolazi.

U kolovozu

Na sve nedjelje i svetačke dane (šte se podrazumijeva i za sve druge mjesece) mise se održavaju u župnoj crkvi.

Drugi dan svečanosti za dane velikog oprosta "Porciunkule" župnik ide ocima franjevcima.

Na blagdan Preobraženja pobožnosti i mise su u kapelici Kristova uzašašća u Bojnikovcu, kao što je to gore rečeno.

Na blagdan Uznesenja B.D.M. mise su u kapelici u Koruškoj.

Na blagdan posvećenja kapelice sv. Ilije, mise su u toj kapelici, kao gore.

U rujnu

Na sve nedjelje i svetačke dane mise se održavaju u župnoj crkvi.

Na blagdan Rođenja B.D.M. svečanosti i mise su u kapelici u Koruškoj.

Na blagdan Uzvišenja sv. križa, rano ujutro ako je to moguće zbog vremena drži se misa i kratki nagovor o ugovorima. Danas nema neke druge svečanosti u crkvi.

Na blagdan sv. Mateja, misa i ostalo su kod sv. Martina, kao što je gore rečeno.

Na blagdan sv. Mihovila arkandžela, sve se slavi u Miholjcu.

U listopadu

Na sve blagdane i svetačke dane mise se održavaju u župnoj crkvi.

Na blagdan sv. Luke misa se drži rano ujutro zbog lošeg vremena.

U studenom

U predvečerje blagdana Sviju svetih u župnoj crkvi je svečana večernja uz nazočnost cehova s bakljama. Na sam blagdan je svečna misa oko 10 sati, a večernja u 3 sata za sve mrtve, ako sljedeći dan nije nedjelja. Na Dušni dan je pjevana misa za sve mrtve i propovijed.

Na blagdan sv. Mirka misa je u kapelici sv. Ladislava.

Na blagdan sv. Martina, rano ujutro je misa za ceh i kratka vjerska pouka. U nedjelju nakon blagdana je misa u kapelici sv. Martina.

Na blagdan sv. Leopolda običava se vršiti izbor magistrata. Tog dana župnik služi votivnu misu o Duhu Svetom. Nakon to je uobičajeno da sa starim magistratom uđe u kuću magistrata. Tu ima kratki nagovor na hrvatskom u kojem magistratu doziva u svijest njegove obveze i način postupanja kod izbora, te sudjeluje kod izbora novog suca. Tako je meni bilo rečeno, te sam i ja došao 1753. godine.

Ali žalim zbog izgubljenog vremena, jer nisam niti glasovao nit skupljao glasove. Zbog toga nakon odslužene mise, što trebaju činiti i moji nasljednici, trebao sam otići kući i naći si neki posao. Svaki razboriti nasljednik radije će se u to vrijeme baviti korisnim, nego li beskorisnim stvarima. Povjerenstvo koje je Statutom u rujnu 1752. godine uredilo unutarne odnose u gradu, ukinulo je staro pravo križevačkog župnika da aktivno sudjeluje u izborima. (Ja to ranije nisam znao, nego sam to kasnije pročitao u dokumentima tog povjerenstva, te sam to zabilježio za ravnanje svojim nasljednicima).

Novo izabrani sudac treba nakon toga u župnoj crkvi pred župnikom položiti prisegu.

Na blagdan sv. Elizabete misa je u Brckovčini, kao što je rečeno gore.

Na blagdan sv. Katarine misa je u kapelici u Erdovcu, kao što je rečeno gore.

Na blagdan Sv. Andrije misa je u kapelici na Potočecu, kao što je rečeno gore.

U prosincu

U nedjelje Adventa, ujutro je “*Rorate*” (Rosite nebesa); ako ima više ljudi održi se i propovijed. Pogodno je da se ljude potakne na slušanje Božje riječi, što sam ja pokušao nanovo uvesti. Svaki dan se kod otvaranja vrata crkve

moli “*Rorate*”, a u nedjelju se to čini izvan crkve uz sudjelovanje kapelana. Želi li to župnik “*Rorate*” se može pjevati, inače se recitira. U srijedu se “*Rorate*” drži kod sv. Ladislava.

Na blagdan sv. Barbare svečanosti su kod otaca pavlina uz sudjelovanje župnika zbog bratovštine sv. Barbare.

Na blagdan sv. Nikole misa je u kapelici u Bojnikovcu a u župnoj crkvi je pjevana misa za ceh lončara. Na blagdan sv. Tome misa je isto tako u Bojnikovcu.

U predvečerje Božića, drži se pjevana misa kod sv. Ladislava za Đuru Bugarina.

Poslije podne je svečana večernja u crkvi sv. Križa.

Na Božić, u ponoć je pjevana misa i propovijed. U zoru je pjevana misa kod sv. Ladislava i propovijed. U 10 sati je opet pjevana misa i propovijed u župnoj crkvi. Poslije podne u tri sata je svečana večernja uz nazočnost cehova s bakljama.

Na blagdan sv. Stjepana je pjevana misa za ceh užara.

Na blagdan sv. Ivana Evanđeliste kreće se rano ujutro s križem na područje gornjeg grada radi blagoslova kuća.

Na blagdane Božića, sv. Stjepana, sv. Ivana Evanđeliste, na Uskrs, te u dva sljedeća dana, uskrsni ponedjeljak i utorak župnik običava poslati kapelana u Erdovec, gdje se u kapelici služi misa za stanovnike onih sela, tj. Lemeša, Erdovca i Dijankovca a zbog toga svaka kuća daje župniku jednog radnika na svojoj hrani. Kapelan se vraća kući jesti.

Na blagdan Nevine dječice misa je u sv. Katarini, te se ide u blagoslov kuća u Dijankovec, Goricu i Pesek, kod čega jedna kuća iz ova dva posljednja sela daje ručak. I sljedećih se dana po selima obavalja blagoslov kuća, kako odredi župnik, kako bi narod prema tom rasporedu mogao pripremiti ručak.